

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ ТУРИЗМУ

Л. Ю. Дудорова

*кандидат педагогічних наук, доцент,
докторант інституту вищої освіти НАПН України
d.dolyk@mail.ru*

У статті висвітлюються деякі підходи до тлумачення основних понять впровадження технологій навчання у процесі професійно-туристичної підготовки учителів фізичної культури. Принципово нові можливості в освітньому процесі відкривають інформаційні технології, що дозволяють здійснити оптимальну організацію самостійної роботи студента, спрямовану на розвиток логічного і аналітичного мислення; сприяють формуванню навичок системного аналізу; дозволяють адаптувати процес одержання знань згідно з індивідуальними особливостями студентів; надають можливості збагачення і постійного оновлення змісту навчального матеріалу.

В основу формування професійно-туристичної компетентності майбутнього учителя фізичної культури і оцінювання ефективності застосовуваних технологій навчання, як свідчить аналіз літературних джерел, мають кластися основні особистісні якості та характеристики студентів: 1) здібності, від яких залежить якість засвоєваних знань й умінь; 2) навчання, показниками якого є рівні результативності навчальної діяльності; 3) мотиви, що стимулюють внутрішні механізми індивідуального розвитку й професійного зростання студента як майбутнього фахівця; 4) рефлексія – усвідомлення студентом того, яким він є насправді, яким він сприймає інших, яким його бачать інші партнери по спілкуванню, сумісній діяльності, що є особливо актуальним в умовах рейтингового оцінювання академічних і особистісних досягнень студента.

Аналіз сучасного стану передових технологій в галузі освіти свідчить про те, що такі чинники, як теорія навчання і впровадження інноваційних технологій, діють без належного взаємозв'язку. Тому важливим є забезпечення включення до навчального процесу технологій, що містять елементи інновацій, спрямованих на вирішення власне навчальних завдань, глибоко осмислених з позицій педагогічної науки, теорії навчання, теорії і методики фізичного виховання та спорту.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутній учитель фізичної культури, технологія.

SPECIAL FEATURES PEDAGOGICAL OF TECHNOLOGIES IN LEARNING OF TOURISM

L. Yu. Dudorova

*PhD in Pedagogics, Associate professor,
doctoral candidate of Institute of Higher Education of NAPS of Ukraine
d.dolyk@mail.ru*

The article covers the approaches to interpretation of main notions of educational techniques implementation in the process of physical training teachers' professional tourist training. The information technologies discover new opportunities for educational process, that allows achieving optimum in planning students' individual work, which is oriented in logical and analytical thinking development, stimulate system analysis skills formation, allow to adapt the process of acquiring knowledge considering students' individual peculiarities, assist in enrichment and improvement of educational materials content.

According to the literature analysis, future physical training teacher's professional tourist competence should be based on the main students' characteristics, i.e. 1) abilities that influence the quality of knowledge and skills acquiring; 2) the levels of results in the education; 3) motives that stimulates interior mechanisms of students' individual and professional development as a future specialist; 4) reflexion – student's awareness of him/herself, understanding the way he/she perceives other people and vice versa. Ability for reflexion is very important in assessment of student's academic and personal records.

The analysis of up-to-date technologies in education shows that such factors as theory of education and the innovative technologies implementation exists separately from one another. Therefore the inclusion of innovative technologies into the educational process is crucial.

Keywords: professional training, a future teacher of physical culture, technology.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Професійно-туристична підготовка майбутніх учителів фізичної культури – складна, динамічна педагогічна система, ефективність функціонування якої залежить від багатьох взаємозв'язаних чинників, що проявляються у загальних закономірностях педагогічного процесу і його управлінні. Інноваційний підхід до системи професійно-туристичної підготовки учителів фізичної культури має бути значущим, оскільки кінцевий результат визначає зміст і характер усього процесу професійної підготовки [3; 9; 26].

У зв'язку з цим виникає потреба у дослідженнях, спрямованих на побудову нової системи професійно-туристичної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, зміст якої має відображати соціальне замовлення особистості, суспільства і держави [11; 16].

Аналіз літературних джерел та законодавчо-нормативних документів свідчить, що інноваційна освітня діяльність є процесом внесення нових елементів у традиційну систему, створення та використання інтелектуального продукту, реалізації нових оригінальних ідей, є процесом внесення якісно нових елементів в освіту [20; 25; 28].

Як зазначається у Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті «підготовка педагогічних працівників, їх професійне вдосконалення – важлива умова модернізації освіти» [17]. Модернізація, як стверджує В. А. Магін [14], – це вдосконалення, оновлення, зміна відповідно до вимог сучасності. Деякі автори відзначають зниження пізнавальної активності і мотивації студентів до отримання широких професійних знань (Г. Чирков, Д. Свишев, А. Румянцев, Ю. Татур). В. Бальсевич і Л. Лубишева вважають особливо актуальними ці питання для освітнього процесу вищих навчальних закладів фізкультурного напрямку. Водночас А. Тертичний наголошує на небажанні студентів вчитися через незадоволеність методами навчання [4; 6; 10]. О. Виханський, А. Наумов стверджують, що необхідна докорінна зміна місії вищих навчальних закладів [5, 30]. Значний внесок у розробку проблеми впровадження сучасних технологій навчання зробили І. Богданова, Л. Брескіна, О. Іваницький, О. Кареліна, Ж. Холодов, А. Черноштан, С. Яшанов і ін. [12; 18; 23; 24].

Метою статті є висвітлення основних понять щодо впровадження педагогічних технологій навчання у процесі професійно-туристичної підготовки учителів фізичної культури.

РЕЗУЛЬТАТИ ТЕОРЕТИЧНОГО АНАЛІЗУ ПРОБЛЕМИ

Професійно-туристична підготовка учителів фізичної культури сьогодні повинна бути заснована на сучасних інноваційних технологіях навчання, які сприяють підвищенню якості освіти майбутніх фахівців вищих навчальних закладів [7; 8; 13].

На сучасному етапі вищі навчальні заклади України продовжують підготовку майбутніх фахівців у традиційній парадигмі, тобто згідно з розрахунком на «середнього» випускника, що відповідає вимогам державного стандарту за фахом в рамках існуючих форм підготовки майбутніх фахівців. Вочевидь, педагогічний процес в системі вищої професійної освіти, що задовольняє перспективним соціальним і державним потребам у кадрах, повинен враховувати деякі зовнішні і внутрішні чинники.

Ю. Шкретій зазначає, що принципово змінюються вимоги до підготовки фахівців у галузі фізичного виховання та спорту під час переходу економіки України від адміністративно-командної розподільної системи до ринкових економічних відносин [30].

Н. Гуляєва зазначає, що «у сучасному ВНЗ організація навчання, його технологічне і дидактичне забезпечення мають бути спрямовані на створення власного продукту - досконалої моделі спеціаліста як за параметрами знань та умінь, так і за психологічними якостями - виконавчість, творчість, лідерство, комунікативності ін.» [5]

Слід зазначити, що гарантом формування конкурентоспроможності майбутнього учителя фізичної культури має стати забезпечення його трьома групами умінь: технологічними, комунікативними, управлінськими [15; 19].

Щодо технологічних умінь, то вони мають формуватися у процесі засвоєння студентами спрямованих за фахом теоретичних, прикладних дисциплін і профільної практики. Науковці зазначають, що, водночас, кількість практичних занять, де можна було б формувати навички групової креативної роботи, недостатня. За підсумком студент знає про існування методів активного творчого пошуку, але практично не уміє їх застосовувати. Недостатні навички креативного мислення призводять до того, що майбутня професійна практична діяльність студента фізкультурного профілю здебільшого наповнена стандартними схемами.

Удосконалення навчального процесу у вищих навчальних закладах пов'язане з ефективним використанням комп'ютерних засобів, як способу організації навчальної діяльності студентів, що є рішенням проблеми індивідуалізації і розвитку особистості.

Ефективність використання нових технологій, зокрема, комп'ютерних засобів у навчальному процесі також визначено у роботах науковців щодо проблеми впровадження сучасних технологій навчання [26].

В результаті аналізу наукових досліджень визначено управлінські уміння як здатність прогнозувати нестандартні ситуації, планувати й організувати спільну діяльність у малих і великих групах, ухвалювати адекватні педагогічному задуму і ситуаціям рішення на засадах системного аналізу. Ця група умінь має первинно формуватися в умовах аудиторних занять з психолого-педагогічних, дидактико-технологічних, методичних дисциплін та вдосконалюватися в різних формах освітньої, виховної, науково-дослідницької діяльності, під час різних видів педагогічної практики [22; 29].

О. Ситников, О. Деркач, І. Єлшина зазначають, що поняття «технологія» означає впорядковану сукупність дій. Автори зазначають, що, по-перше, поняття «технологія» дозволило проводити змістовний аналіз професійної діяльності. Завдяки визначенню різних технологій, що використовуються професіоналами практично, і їх аналізу вдалося провести типологізацію технологій на підставі їх спрямованості на здійснення тих чи інших функцій і побудувати функціональну модель професійної діяльності. Залежно від характеру діяльності набір істотно притаманних їй функцій може бути більш менш поширеним, а їх характеристика – різною. Проте, підставою для встановленого завдання побудови універсальної функціональної моделі професійної діяльності може бути дослідження найскладніших професій і логічного аналізу їх функціональної організації. Така модель має охоплювати усі істотні функції будь-якої професійної діяльності. При цьому для різних груп професій на етапі конкретизації моделі може бути проведена більш докладна класифікація функцій для виокремлення найбільш істотних для даної професії функцій [27].

У соціологічному енциклопедичному словнику дається таке визначення поняття «технологія»: (від грец. *techne* – мистецтво, майстерність, уміння і *logos* – навчання, наука) сукупність засобів і способів отримання, обробки або переробки (зміна стану, властивостей, форми) сировини, матеріалів, напівфабрикатів або виробів у різних галузях промисловості, будівництва; наукова дисципліна, що розробляє і вдосконалює ці засоби і способи [2].

С. Ожегов у словнику російської мови тлумачить поняття «технологія» як сукупність виробничих процесів у певній галузі виробництва, а також науковий опис способів виробництва [21].

Технологія – це складова еволюції людства починаючи з найдавніших цивілізацій. Вона є виразом інтелекту людини ще до виникнення мови і писемності. Передусім, це форма виразу людського інтелекту, що спрямований на розв'язування суттєвих проблем буття. Джерелом і призначенням технології є людське буття. Такий підхід дозволяє розглядати технологію як відображення розуму і здібностей людини, на відміну від підходу, що розглядає технологію у розривності від людського буття і суспільства.

Комплекс, що складається із запланованих результатів, засобів оцінки для корекції та вибору ефективних методів, прийомів навчання, оптимальних для конкретної ситуації, набору моделей навчання, що розроблені педагогом на цій засаді згідно з технологією навчання передбачають і технологію управління.

На сучасному етапі педагогічні технології у поширеному значенні визначають як систематичні методи планування, втілення і оцінювання усіх процесів навчання і виховання шляхом використання людських і технічних ресурсів та взаємодії між ними для досягнення ефективності навчання. Для досягнення встановлених цілей технологічний підхід у педагогіці ставить за мету побудувати процес навчання і виховання таким чином, щоб ефективність результату було гарантовано. До складу педагогічних технологій належать: системний аналіз, відбір, конструювання і контроль усіх керованих компонентів педагогічного процесу у взаємозв'язку з метою досягнення педагогічних результатів. Щодо методики, педагогічні технології є більш вузьким поняттям, оскільки методика має на увазі вибір певної технології.

Педагогічна технологія – це систематичне і послідовне втілення у практиці заздалегідь спроектованого навчально-виховного процесу; сукупність психолого-педагогічних настановлень, що визначають спеціальний набір і компонування форм, методів, способів, прийомів навчання, засобів виховання; організаційно-методичний інструментарій педагогічного процесу.

Поняття технологія управління визначається як такий спосіб поведінки і дії керівника, дотримуючись якого можливо реалізувати цілі управління оптимальним чином. Технологія управління – це і практика (можна оволодіти), і наука (можна навчитись), і мистецтво (можна творити, додавати щось своє, нове). Керівники у будь-якому випадку засвоюють технологію управління на практиці, організовано, завдяки системі професійної підготовки.

Принципово нові можливості в освітньому процесі відкривають інформаційні технології, що дозволяють здійснити оптимальну організацію самостійної роботи студента, спрямовану на розви-

ток логічного і аналітичного мислення; сприяють формуванню навичок системного аналізу; дозволяють адаптувати процес одержання знань згідно з індивідуальними особливостями студентів; надають можливості збагачення і постійного оновлення змісту навчального матеріалу [1].

В основу формування професійно-туристичної компетентності майбутнього учителя фізичної культури і оцінювання ефективності застосовуваних технологій навчання, як свідчить аналіз літературних джерел, мають кластися основні особистісні якості та характеристики студентів:

- здібності, від яких залежить якість засвоєваних знань й умінь;
- навчання, показниками якого є рівні результативності навчальної діяльності;
- мотиви, що стимулюють внутрішні механізми індивідуального розвитку й професійного зростання студента як майбутнього фахівця;
- рефлексія – усвідомлення студентом того, яким він є насправді, яким він сприймає інших, яким його бачать інші партнери по спілкуванню, сумісній діяльності, що є особливо актуальним в умовах рейтингового оцінювання академічних і особистісних досягнень студента.

ВИСНОВКИ

Аналіз сучасного стану передових технологій в галузі освіти свідчить про те, що такі чинники, як теорія навчання і впровадження інноваційних технологій, діють без належного взаємозв'язку. Тому важливим є забезпечення включення до навчального процесу технологій, що містять елементи інновацій, спрямованих на вирішення власне навчальних завдань, глибоко осмислених з позицій педагогічної науки, теорії навчання, теорії і методики фізичного виховання та спорту.

Отже, актуальним є розроблення дидактичних і методичних принципів використання сучасних технологій у навчальному процесі, педагогічному осмисленні накопиченого досвіду, проведення відповідних наукових і методичних досліджень щодо створення і вивчення можливостей використання технологізації педагогічних програмних засобів у професійній освіті, враховуючи і професійно-туристичну підготовку майбутніх учителів фізичної культури.

Подальші дослідження передбачається провести в практичному впровадженні сучасних технологій навчання у процесі професійно-туристичної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антоненко О. Структура готовності вчителя фізичного виховання до інноваційної навчальної діяльності / О. Антоненко // Спорт. вісник Придніпров'я. – 2006. – № 2. – С. 120–122.
2. Большой толковый социологический словарь. – М. : Вече, АСТ, 1999. – 544 с.
3. Бондар В. І. Підготовка вчителя початкової школи в умовах запровадження Болонської конвенції / Укл. Л.Л. Макаренко, М.С. Севаст'юк, О.П. Симоненко. – К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2004. – С. 7–16.
4. Гаджиев Б. Х. Профессиональная подготовка педагогов дополнительного образования по профилю спортивно-оздоровительного туризма / Б. Х. Гаджиев. – М. : РМАТ, 2001. – 23 с.
5. Гуляева Н. Український ВНЗ може крокувати вперед / Н. Гуляева // Аналітичний журнал із менеджменту. – 2003. – № 2 (6). – С. 46–47.
6. Данилко М. Т. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури: автореф. дис. канд. наук з фіз. вих. і спорту: 24.00.02 / М. Т. Данилко; Волинський державний університет ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2000. – 19 с.
7. Дмитрук С.В. Соціально-педагогічні технології в туризмі / С. В. Дмитрук, О. Ю. Дмитрук. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 328 с.
8. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.

REFERENCES

1. Antonenko O. Struktura gotovnosti vchytelja fizychnogo vyhovannja do innovacijnoi' navchal'noi' dijal'nosti / O. Antonenko // Sport. visnyk Prydniprov'ja. – 2006. – №2. – S. 120–122.
2. Bol'shoj tolkovyj sociologicheskij slovar'. – M. : Vechе, АСТ, 1999. – 544 s.
3. Bondar V. I. Pidgotovka vchytelja pochatkovoї shkoly v umovah zaprovadzhennja Bolons'koi' konvencii' / Ukl. L. L. Makarenko, M.S. Sevastjuk, O.P. Symonenko. – K. : NPU imeni M.P. Dragomanova, 2004. – S. 7–16.
4. Gadzhiev B. H. Professional'naja podgotovka pedagogov dopolnitel'nogo obrazovanija po profilju sportivno-ozdorovitel'nogo turizma / B. H. Gadzhiev. – M. : RМАТ, 2001. – 23 s.
5. Guljaeva N. Ukrai'ns'kyj VNZ mozhe krokovaty vpered / N. Guljaeva // Analitychnyj zhurnal iz menedzhmentu. – 2003. – № 2 (6). – S. 46–47.
6. Danylko M. T. Formuvannja gotovnosti do profesijnoi' dijal'nosti majbutnih uchyteliv fizychnoi' kul'tury: avtoref. dys. kand. nauk z fiz. vyh. i sportu: 24.00.02 / M. T. Danylko; Volyns'kyj derzhavnyj universytet im. Lesi Ukrai'nyky. – Luc'k, 2000. – 19 s.
7. Dmytruk S. V. Social'no-pedagogichni tehnologii' v turyzmi / S.V. Dmytruk, O.Ju. Dmytruk – K. : Centr uchbovoi' literatury, 2012. – 328 s.
8. Dychkivs'ka I. M. Innovacijni pedagogichni tehnologii' / I. M. Dychkivs'ka. – K. : Akademvydav, 2004. – 352 s.

9. Зорин І. В. Педагогіка туризма як наука / І. В. Зорин // Актуальні проблеми туризму. – М. : РМАТ, 1999. – С. 106–113.
10. Зубанова Н. Ю. Формування професійно-педагогічної спрямованості особистості майбутнього вчителя фізичної культури: автореф. дис. канд. наук з фіз. вихов. і спорту: 24.00.02 / Н. Ю. Зубанова; Волинський державний університет ім. Лесі Українки. – Луцьк, 1999. – 17с.
11. Концепція Державної інноваційної політики України // Світ. – № 11. – С. 3-11.
12. Концепція науково-технологічного та інноваційного розвитку України, схвалена Постановою Верховної Ради України від 13.07.1999 р. (№ 916 – XIV).
13. Конох А. П. Використання сучасних інноваційних концепцій в освітньому процесі вищих навчальних закладів з професійної підготовки майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму / А. П. Конох // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – К. : ІПППО АПН України. – 2004. – Вип. І.– С. 145–155.
14. Магин В. А. Контекст модернізації вищого професійного фізкультурного образования / В. А. Магин // Теорія і практика фізическої культури. – 2005. – № 4. – С. 39–41.
15. Машбиць Ю. І. Психологічний механізм довизначення учбової задачі : сутність і евристичний потенціал / Ю. І. Машбиць // Теорія і технологія проектування навчальних систем. – 2002. – Вип. 3. – С. 48–53.
16. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес // Освіта України. 2004. – № 60. – С. 7–11.
17. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Освіта. – 2002. – № 26. – С. 2–4.
18. Нісімчук А. С. Сучасні педагогічні технології / А. С. Нісімчук, О. С. Падалка, О. Т. Шпак. – К. : Просвіта, 2000. – 368 с.
19. Новосельський В. Ф. Професія: вчитель фізичної культури / В. Ф. Новосельський – К. : Просвіта, 1991.– С.12–15.
20. Огієнко М. М. Оптимізація фізичного виховання учнів загальноосвітньої школи на основі впровадження новітніх педагогічних технологій та компетентнісного підходу / М.М. Огієнко [та ін.] // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. – 2009. – № 72. – С. 32–37.
21. Ожегов С. І. Словарь русского языка / С. И. Ожегов. – М. : Рус. яз., 1986. – 797 с.
22. Педагогічна майстерність: підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. – К. : Вища шк., 2004. – 422 с.
23. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження нових технологій навчання в сільській початковій школі : монографія / О. А. Біда, Г. П. Волошина, М. В. Картель та ін. – К. : Наук. світ, 2002. – 229 с.
24. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: Навч. посіб. / О.М. Пехота та ін. / За ред. І.А. Зязюна, О.М. Пехоти. – К. : Видавництво А.С.К., 2003. – 240 с.
25. Положення про порядок здійснення інноваційної діяльності в системі освіти України / Даниленко Л.,
9. Zorin I. V. Pedagogika turizma kak nauka / I. V. Zorin // Aktual'nye problemy turizma. – M. : RMAТ, 1999.– S. 106–113.
10. Zubanova N. Ju. Formuvannja profesijno-pedagogichnoi' sprjamovanosti osobystosti majbut'nogo vchytelja fizychnoi' kul'tury: avtoref. dys. kand. nauk z fiz. vyhov.i sportu: 24.00.02 / N. Ju. Zubanova; Volyns'kyj derzhavnyj universytet im. Lesi Ukrai'nky. – Luc'k, 1999. – 17s.
11. Konceptcija Derzhavnoi' innovacijnoi' polityky Ukrai'ny // Svit. – № 11. – S. 3-11.
12. Konceptcija naukovo-tehnologichnogo ta innovacijnogo rozvytku Ukrai'ny, shvalena Postanovoju Verhovnoi' Rady Ukrai'ny vid 13.07.1999 r. (№ 916 – XIV).
13. Konoh A. P. Vykorystannja suchasnyh innovacijnyh koncepcij v osvitu'omu procesi vyshhyh navchal'nyh zakladiv z profesijnoi' pidgotovky majbutnih fahivciv iz sportyvno-ozdorovchogo turyzmu / A. P. Konoh // Neperervna profesijna osvita: teorija i praktyka. – K. : IPPPO APN Ukrai'ny. – 2004. – Vyp. I. – S. 145–155.
14. Magin V.A. Kontekst modernizacii vysshego profesional'nogo fizkul'turnogo obrazovanija / V. A. Magin // Teorija i praktika fizicheskoj kul'tury. – 2005. – № 4. – S. 39–41.
15. Mashbyc' Ju. I. Psyhologichnyj mehanizm dovyznachennja uchbovoi' zadachi: sutnist' i evrystychnyj potencial / Ju. I. Mashbyc' // Teorija i tehnologija proektuvannja navchal'nyh system. – 2002. – Vyp. 3. – S. 48–53.
16. Modernizacija vyshhoi' osvity Ukrai'ny i Bolons'kyj proces // Osvita Ukrai'ny. – 2004. – № 60. – S.7–11.
17. Nacional'na doktryna rozvytku osvity Ukrai'ny u XXI stolitti // Osvita. – 2002. – № 26. – S. 2–4.
18. Nisimchuk A. S. Suchasni pedagogichni tehnologii' / A. S. Nisimchuk, O. S. Padalka, O. T. Shpak. – K. : Prosvita, 2000. – 368 s.
19. Novosel'skyj V. F. Profesija: vchytel' fizychnoi' kul'tury / V. F. Novosel'skyj. – K. : Prosvita, 1991.– S.12–15.
20. Ogijenko M. M. Optyimizacija fizychnogo vyhovannja uchniv zagal'noosvitn'oi' shkoly na osnovi vprovadzhennja novitnih pedagogichnoi' tehnologij ta kompetentnisnogo pidhodu / M. M. Ogijenko [ta in.] // Visnyk Chernigivs'kogo derzhavnogo pedagogichnogo universytetu imeni T.G. Shevchenka. – 2009. – № 72. – S. 32–37.
21. Ozhegov S I. Slovar' russkogo jazyka / S. I. Ozhegov. – M. : rus. jaz., 1986. – 797 s.
22. Pedagogichna majsternist': pidruchnyk / I. A. Zjazjun, L. V. Kramushhenko, I. F. Kryvonos ta in. – K. : Vyshha shk., 2004. – 422 s.
23. Pidgotovka majbut'nogo vchytelja do vprovadzhennja novyh tehnologij navchannja v sil's'kij pochatkovij shkoli : Monografija / O. A. Bida, G. P. Voloshyna, M. V. Kartel' ta in. – K. : Nauk. svit, 2002. – 229 s.
24. Pidgotovka majbut'nogo vchytelja do vprovadzhennja pedagogichnyh tehnologij: Navch. posib. / O.M. Pjehota ta in. / Za red. I.A. Zjazjuna, O.M. Pjehoty. – K. : Vydavnyctvo A.S.K., 2003. – 240 s.
25. Polozhennja pro porjadok zdijnsennja innovacijnoi' dijal'nosti v systemi osvity Ukrai'ny / Danylenko L.,

- Довбиценко В., Мальований Ю., Ночвінова О. та ін. // Педагогічна газета. – 1999. – № 10 – С. 64.
26. Савченко О. Я. Підготовка вчителя в контексті інноваційної шкільної освіти / О. Я. Савченко // Школа першого ступеня: теорія і практика: Збірник наукових праць Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Григорія Сковороди. – 2004. – Вип. 10. – С. 109–117.
27. Ситников А. П. Аутопсихологическая компетентность руководителей: прикладные психотехнологии / А. П. Ситников, А. А. Деркач, И. В. Елшина – М. : Луч, 1994. – 168 с.
28. Урусський В. І. Формування готовності вчителів до інноваційної діяльності / В. І. Урусський. – Тернопіль: ТОК ІППО, 2005. – 96 с.
29. Чернявская А. П. Педагогическая техника в работе учителя / А. П. Чернявская – М. : Соло, 2001. – 176 с.
30. Шкретий Ю. Состояние и направления совершенствования системы подготовки кадров для отрасли физического воспитания и спорта в Украине / Ю. Шкретий // Человек в мире спорта: новые идеи, технологии, перспективы. – М. : Соло, 1998. – С. 492–493.
- Dovbyicenko V., Mal'ovanyj Ju., Nochvinova O. ta in. // Pedagogichna gazeta. – 1999. – № 10 – S. 64.
26. Savchenko O. Ja. Pidgotovka vchytelja v konteksti innovacijnoi' shkil'noi' osvity / O. Ja. Savchenko // Shkola pershogo stupenja: teorija i praktyka: Zbirnyk naukovyh prac' Perejaslav-Hmel'nyc'kogo derzhavnogo pedagogichnogo universytetu imeni Grygorija Skovorody. – 2004. – Vyp. 10. – S. 109–117.
27. Sitnikov A. P. Autopsihologicheskaja kompetentnost' rukovoditelej: prikladnye psihotehnologii / A. P. Sitnikov, A. A. Derkach, I. V. Elshina – M. : Luch, 1994. – 168 s.
28. Urus'kyj V. I. Formuvannja gotovnosti vchyteliv do innovacijnoi' dijal'nosti / V. I. Urus'kyj // – Ternopil': TOK IPPO, 2005. – 96 s.
29. Chernjavskaja A. P. Pedagogycheskaja tehnyka v rabote uchytelja / A. P. Chernjavskaja – M. : Solo, 2001. – 176 s.
30. Shkretij Ju. Sostojanie i napravljenija sovershenstvovanija sistemy podgotovki kadrov dlja otrasli fizicheskogo vospitanija i sporta v Ukraine / Ju. Shkretij // Chelovek v mire sporta: Novye idei, tehnologii, perspektivy. – M. : Solo, 1998. – S. 492–493.

Стаття надійшла до редакції 26.10.2012 р.